

6. Шульгун М. Сучасна література подорожей: метажанр, типологія, імагологічний аспект. Київ: Талком, 2016. 416 с.
7. Ямпольський М. О близком (Очерки немиметического зрения). Москва: Новое литературное обозрение, 2001. 240 с.
8. Dyserinck H. Imagology and the Problem of Ethnic Identity. *Intercultural Studies: Scholarly Review of the IAIS*. 2003. Spring. № 1. URL: <http://www.intercultural/studies.org/ICS1/Dyserinck.shtml> (дата звернення: 10. 05.2018).
9. Leerssen J. National identity and national stereotype. URL: <http://www.nationalstereotype.com/national-identity-and-national-stereotype/> (дата звернення: 12.06.2018).

УДК 82.091

ПОЕТИКАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ СЮЖЕТУ ПРО ПОНТІЯ ПІЛАТА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ

THE FICTIONAL PECULIARITIES OF THE PONTIUS PILATE PLOT IN UKRAINIAN LITERATURE AT THE END OF THE XIX – THE FIRST HALF OF THE XXTH CENTURY IN THE CONTEXT OF THE EUROPEAN CULTURAL TRADITION

Комарницька Л.М.,
випускниця аспірантури
кафедри германських мов та зарубіжної літератури
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

У статті на матеріалі окремих поетичних і прозових творів українських авторів кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. (Іван Франко, Осип Маковей, Наталена Королева) висвітлено особливості поетикального втілення традиційного сюжету про Понтія Пілата. Дослідження здійснено в аспекті порівняльного зіставлення з подібним матеріалом в європейських літературах. З'ясовано нарративну й образно-стильову специфіку оформлення означеного сюжету, що зумовлюється його ідейно-змістовим наповненням.

Ключові слова: традиційний сюжет, образ Понтія Пілата, художня трансформація, поетико-стильова парадигма.

В статье на материале отдельных поэтических и прозаических произведений украинских авторов конца ХІХ – первой половины ХХ в. (Иван Франко, Осип Маковей, Наталена Королева) освещены особенности художественного воплощения традиционного сюжета о Понтии Пилате. Исследование проведено в аспекте сравнительного сопоставления со схожим материалом в европейских литературах. Выяснена нарративная и образно-стилевая специфика оформления данного сюжета, обусловлена его идейно-содержательным наполнением.

Ключевые слова: традиционный сюжет, образ Понтия Пилата, художественная трансформация, поэтико-стилевая парадигма.

The fictional peculiarities of the Pontius Pilate plot in some the works of ukrainian authors of the end of the ХІХ – the first half of the ХХth century (Ivan Franko, osip Makovey, Natalena Koroleva) are highlighted in the article. The study was carried out in terms of comparative analysis with similar material in European literatures. The narrative and stylistic specifics of the structuring of this plot, conditioned by its ideological content, is clarified.

Key words: traditional plot, character of Pontius Pilate, fictional transformation, poetic-style paradigm.

Постановка проблеми. Як добре відомо, прокуратор Понтій Пилат, римський намісник в Юдеї часів імператора Тиберія, увійшов до пантеону вічних образів світової культури через сумнозвісну роль, яку він відіграв у долі Ісуса Христа. Образ Понтія Пілата найперше зафіксовано в усіх чотирьох євангельських текстах, а також у працях римських і юдейських істори-

ків, де він зазвичай зображений честолюбним і жорстким правителем. Надалі Понтій Пилат став постійним фігурантом численних апокрифів, легенд, переказів, в яких його участь у подіях Святої історії інтерпретується не надто варіативно, й оцінки авторів зазвичай зводяться до різкого засудження Пілатової позиції невтручання чи свідомого засудження Ісуса до страти.

Водночас в апокрифічній і легендарній літературі формується специфічний комплекс Пілата, що включає в себе концепти провини, страху, каяття тощо (про зародження проблеми «комплексу Пілата» див. [1]). Ця загальна парадигма суттєво змінюється у світовій художній літературі наприкінці XIX ст. До процесу переосмислення традиційного сюжету про Понтія Пілата в цей час активно долучаються й українські автори, які ретельно вивчають і беруть до уваги, як буде показано нижче, напрацювання європейської культури в цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перш ніж перейти до характеристики заявленого художнього матеріалу, варто зупинитися на дослідницьких векторах вивчення шляхів трансформації легенди про Понтія Пілата в історії світової культури. Огляд даної проблеми можна віднайти в таких ґрунтовних студіях, як: монографії і статті А. Нямцу [11; 12], В. Антофійчука [2], О. Корнієнко [3; 4], А. Татарінова [14]. Так, у двочастинній статті О. Корнієнко до аналізу стратегій функціонування образу Пілата в історії світової культури залучаються історичні свідчення, євангельські канонічні й апокрифічні тексти, а також твори новітньої російської літератури [3; 4]. На жаль, автор не торкається даної проблематики в закордонній художній літературі, що зрозуміло, адже вона свідомо обмежила предмет своєї студії через його надто розмаїті та різновекторні прояви.

Спроби з'ясувати специфіку образу Понтія Пілата у творах представників різних національних літератур демонструють численні компаративні студії відомого фахівця в цій галузі професора А. Нямцу. Вписуючи даний образ в євангельську парадигму сучасної прози, автор, зокрема, зазначає, що «у канонічних Євангеліях завуальовано простежується мотив доброзичливого ставлення Понтія Пілата до Христа, його намагання врятувати проповідника від страти. Письменники різних культурно-історичних епох по-різному трактували дану ситуацію (дивись, наприклад: А. Франс «Прокуратор Іудеї», Г. Даніловський «Марія Магдалина», М. Булгаков «Майстер і Маргарита»), акцентували водночас безсилля прокуратора перед стихією натовпу» [11, с. 39]. Далі дослідник детально зупиняється на втіленні образів Ісуса Христа і Понтія Пілата в романі венесуельського письменника Мігеля Отеро Сільва «І став той камінь Христом». Значне місце відтворенню образу Понтія Пілата в літературних апокрифах відводить О. Татарінов у докторській дисертації, присвяченій моральній філо-

софії і проблемам рецепції художніх текстів про євангельські події [14, с. 297–314].

Що стосується паралелей з української літературою, то найбільше в цьому напрямі зробив В. Антофійчук. Його монографія «Євангельські образи в українській літературі XX ст.» [2] побудована на широкому матеріалі і містить силу-силенну інформації щодо продуктивного засвоєння й творчого опрацювання традиційного сюжетно-образного контенту українськими письменниками від Івана Франка і Лесі Українки до Романа Іваничука та Наталі Дзюбенко.

Постановка завдання. Ми віддаємо належне вже здійсненим дослідженням, проте маємо констатувати, що низка літературно-художніх творів, в яких образ Понтія Пілата відіграє ключову роль, поки що залишилась поза увагою дослідників. Так, професор А. Нямцу, який розглянув загалом не менше десяти творів, автори яких зверталися до фігури римського прокуратора Юдеї [12, с. 262–286], лише побіжно згадує твори А. Франса, К. Чапека, зовсім не включає до свого аналізу такий оригінальний твір на дану тему, як роман «Міжзоряний мандрівник» Джека Лондона. Натомість багато уваги приділяє роману М. Булгакова «Майстер і Маргарита», що цілком закономірно, адже в цьому творі найбільш послідовно і до того ж художньо оригінально втілена концепція провини Понтія Пілата. Ми свідомо у своїй розвідці оминаємо цей твір російського письменника, оскільки про нього написано надто багато, а узагальнення щодо своєрідності образу Понтія Пілата в даному романі та його науково-критичної рецепції системно представлені в змістовному огляді О. Корнієнко [4]. Мета нашої статті – здійснити порівняльно-типологічний аналіз поетико-стильових особливостей художнього втілення образу Понтія Пілата у творах української й закордонної літератури кінця XIX – першої половини XX ст.

Виклад основного матеріалу. Кінець XIX ст. в європейській культурі (й українська – не виняток! – Л. К.) – час кризи традиційних форм культури й усталених цінностей буржуазного суспільства. На зміну класичному інтелектуально-раціоналістичному світогляду приходять «філософія життя», в якій перевага віддається ірраціоналістично-інтуїтивному осягненню світу, а в літературі постає модерністська парадигма, основними ознаками якої є нелінійний сюжет і наративна поліфонія. Переглядаються і традиційні сюжети й образи світової культури, і одним із таких образів, що піддаються активній рецепції і трансформації, стає образ Понтія Пілата.

Основна тенденція, яка простежується стосовно традиційних сюжетів та образів, – це намагання осучаснити відомий матеріал, надати йому актуального звучання у зв'язку з нагальними суспільними проблемами. Наочним прикладом може слугувати творчість Івана Франка, зокрема його звернення до образу Понтія Пілата. Цікаво відзначити, що І. Франко не лише написав низку оригінальних творів на дану тему, а й опублікував декілька апокрифічних текстів, в яких фігурує Понтій Пілат, з яких особливо цікавим є «Пілат і пресвята Богородиця».

Доцільно зіставити змістові акценти цього тексту із Франковим циклом «Легенда про Пілата» (1889 р.), який було включено автором до збірки «З вершин і низин» у складі «Тюремних сонетів» (XXXVI – XXXVIII). В апокрифі із загальною позитивною висновковою інтерпретацією образу Понтія Пілата наголошується на безумовному прийнятті ним християнської віри, хоч і відбулося це вже після смерті і воскресіння Христа, у результаті розмови з Богородицею. Саме після цього Пілат стає християнином, потрапляє разом зі своєю родиною через «страждання за Христа» у «царство небесне». Натомість у «Легенді про Пілата» І. Франко не тільки різко засуджує вчинок Пілата, а й не дає йому благої ні смертної, ні посмертної долі: «Старий, слабкий, край шляху він стогнав, / Шматка просив, та до кінця ворожі / Камінням в нього кидали прохожі <...>» [17, с. 169]; «І труп Пілата, всій землі на горі, / Ще й досі плавле десь по океані» [17, с. 170].

Безперечно, у Франковій «Легенді» чітко проглядає низка запозичених ним апокрифічних мотивів (наприклад, мотив «урочливого ока», мотив «вічного життя» [7, с. 2]), тому можна говорити, як це робить В. Антофійчук у своїй монографії, що І. Франко орієнтувався на поширений апокрифічний варіант, в якому мовиться про неприйняття тіла Пілата ні землею, ні вогнем, ні водами [цит. за: 2, с. 214]. Однак звернімо увагу на симптоматичне «мабуть» автора вельми ґрунтовної книжки: «Етичний максималізм даної інтерпретації цілком очевидний і пояснюється, мабуть, домінуючими характеристиками легендарного зразка, а також досить чітко окресленою загальнокультурною традицією <...>» [2, с. 214]. На нашу думку, Франків «етичний максималізм» можна пояснити і його орієнтацією на тлумачення образу Понтія Пілата крізь призму сучасних авторів подій і настроїв, бажанням засудити новітніх Пілатів, які «умивають руки» від участі в громадянській боротьбі. Тому здається слушною думка Миколи Ткачука, який стверджує, що в циклах

«Вольні сонети» та «Тюремні сонети» І. Франко «прагнув виповісти себе й увесь світ: поета-пророка, Спасителя, історичну й сучасну парадигму буття України з її проблемами, світовідчуттям, народностями, розмаїттям людських думок і почуттів <...>. Поетична паралель із біблійним Пілатом необхідна авторові для того, щоб висвітлити всю нищість новоявлених пілатів, байдужих до кривди, до людських страждань. Образ Пілата тут набуває узагальнено-символічного змісту – пілати ходять по землі, поміж нас. Це втілення зради, тактики «умитих рук», «моєї хати скраю», колабораціонізму <...>» [15, с. 45].

Зазначимо, що І. Франко, за всієї відкритості його авторської позиції, насичення тексту навіть публіцистичними інвективами, хоч і в яскравій метафоричній формі, тримається поширеної в другій половині й наприкінці XIX ст. об'єктивованої (у наратологічному сенсі) форми розповіді. Такої форми дотримувався найбільший авторитет того часу в літературній інтерпретації євангельських подій французький дослідник і письменник Е. Ренан. Його «Життя Ісуса» для багатьох авторів XX ст. стало свого роду взірцем мотивування й оцінки вчинку Понтія Пілата. У викладі Е. Ренана Пілат – насамперед представник Риму із відповідним комплексом зверхності щодо тих народів, яких «культурні» римляни вважали варварами. Для прокуратора Юдеї видавалися «людьми відсталими». У своїх «кращих заходах для блага країни, а саме в усьому, що стосувалося громадських будівель, Пілат натрапив в іудейському Законі на непереборну перепону. Закон утруднював життя настільки, що чинив опір будь-якій переміні і кожному поліпшенню. Римські будівлі, навіть найкорисніші, були для ревних іудеїв предметом глибокої антипатії» [13, с. 280]. Що стосується ставлення Пілата до Ісуса, то Е. Ренан висловлює версію, що прокуратор хотів урятувати Ісуса [13, с. 281], вважав, що первосвященники прагнуть засудити його не за скоєні злочини, а лише як потенційного заколотника. Водночас Пілат «боявся, що надмірна поблажливість до звинуваченого, якого називали «царем Іудейським», може спричинити неприємності. До того ж фанатизм завжди змушує владу входити з ним у змову» [13, с. 288]. «Слабкий Пілат не витримав; він ніби наперед прочитав донесення, яке його вороги відправляють до Риму, де його будуть звинувачувати в підтримці суперника Тіберія. <...> Він боявся за свою посаду і через угоду, яка віддала його ім'я на вічну ганьбу нащадків, поступився, поклавши, як кажуть, на юдеїв усю відповідальність за все, що звершилося <...>» [13, с. 285].

Так у літературній і суспільній свідомості кінця XIX ст. сформувалася версія образу Понтія Пілата як утілення страху, егоїзму і конформізму, а після переосмислення вчиненого ним – провини і каяття. Ця версія залишалася актуальною для літератури XX ст., про що, зокрема, свідчить і роман М. Булгакова «Майстер і Маргарита», де всі ці мотиви представлені в розгорнутому, художньо переконливому вимірі.

Однак у світовій літературі на межі століть виникають і своєрідні альтернативні версії Пілатового сюжету як змістового виміру, так і в плані пошуків нових засобів поетико-стильового втілення теми. Щодо змістового новаторства, то тут виділяється оповідання французького письменника Анатолія Франса «Прокуратор Іудеї» (1891 р.). Сюжет цього невеликого й нібито невибагливого твору зводиться, по суті, до одного епізоду, коли римський патрицій Ламія під час перебування на водах у курортному містечку Байї зустрічає там давнього доброго приятеля Понтія Пілата, з яким вони разом перебували тридцять років тому в Юдеї, де Пілат служив прокуратором. Ламія згадує про свою пасію того часу, яка пристала до послідовників «молодого галілейського чудотворця», який називав себе Ісусом Назареем. І от коли Ламія запитує Понтія про цю людину, той «насупив брови і потер рукою лоба, ніби людина, яка намагається щось пригадати. А помовчавши трохи, пробурмотів: – Ісус? Ісус Назарей? Ні, не пригадую» [18, с. 74]. На цьому оповідання й завершується. Такий доволі несподіваний фінал твору викликав у його критиків прямо протилежні інтерпретації. Одні вважали, що Пілат справді не пам'ятає Ісуса, інші ж трактували його відповідь як відмову визнати свою провину, намагання стерти зі свідомості навіть згадку про скоєний злочин. У такій авторській невизначеності й полягало новаторство А. Франса в трактуванні відомого сюжету.

Ще одна оригінальна версія традиційного сюжету, передусім у художній площині, належить відомому українському поетові Осипу Маковею і представлена в поемі 1900 р. «Терновий вінок», що має підзаголовок «легенда». Показово, що в першому варіанті твір мав назву «Пілат», але згодом автор ускладнив художню структуру поеми, наповнив її розповідями численних персонажів, причетних до історії Ісуса Христа. Останній, судячи навіть із назви, є центральним образом твору, але представлений більшою мірою опосередковано, через суб'єктивовані наративи Понтія Пілата, Прокли, Ірода Антипи, Марії Магдалини. Осип Маковей намагається подати багатопланову,

насичену різними голосами картину подій Святої історії, доповнивши її власними ліричними відступами і з'ясувавши в такий спосіб цілий комплекс причин, що зумовили трагічний шлях земного життя Ісуса Христа. Серед них «темнота людська», що вбила «пророка-страдальця», «а на землі кумирні поробила <...>» [6, с. 263]. До такого пояснення тяжіє і погляд Пілата, який звинувачує в смерті Ісуса «товпу» – «звірюку злу», яка «коли вже крові забагла, / то всяка кара замала, / вона жадає мук і смерті <...>» [6, с. 251].

Одну з найяскравіших і художньо досконалих версій сюжету про Понтія Пілата в історії новітньої української і світової літератури створила Наталена Королева у творі «Quid est veritas? (Що є істина?)». Хоча твір має жанровий підзаголовок «історична повість», це, безперечно, роман, оскільки в ньому створена широкопанорамна, багатсюжетна, поліфонічна розповідь із заглибленням у внутрішній світ персонажів. Роман написаний ще на початку 1930-х рр., вперше опублікований у Чикаго 1961 р., а в Україні – 1996 р. Українські літературознавці багато писали про цей своєрідний *opus magnum* письменниці, водночас здебільшого зосереджувалися на онтологічних, поведінкових та аксіологічних домінантах (В. Антофійчук [2]), зв'язку твору із середньовічними європейськими легендами про чашу Святого Грааля (І. Набитович [10]), його жанровій специфіці (Ю. Мельнікова [8]). Менше уваги приділялося наративній специфіці твору. Проте саме ускладнена поліфонічна наративна організація твору дозволила автору виробити оригінальну художню концепцію, що не зводиться до однозначного трактування як загалом євангельських подій, так і доль їх основних фігурантів.

Роман складається із чотирнадцяти розділів, у кожному з яких не лише описується той чи інший епізод Святої історії та її наслідків, але виділяється специфічний погляд на події, якому відповідає певний наративний голос. Ці голоси належать самому Понтієві Пілат, його дружині Прокулі, синові Касві, Марії Магдалині (Маріям із Магдали), воскреслому Лазареві, Йосифу Ариматейському й ін. Хронотоп роману організовано таким чином, що розповідь виходить далеко за межі Юдеї та часу суду Понтія Пілата над Ісусом. Вона переноситься, зокрема, на територію Галлії (Південної Франції), у район річки Рони (у романі – Родан), де в одній із печер Марія Магдалина зберігала священний «келех» (у такому називному варіанті у творі представлено чашу Святого Грааля) і куди потрапляє після її відходу у вічність Понтій Пілат, який стає «свя-

тим Маріюсом», тобто тим, хто унаслідував, продовжив справу Марії після того, як його воскресив до нового життя колись сам воскреслий словом Ісуса Лазар.

Текст “*Quid est veritas?*” настільки насичений різноманітними алюзіями, ремінісценціями, цитатами (в основному з давньогрецької літератури й філософії та юдейських джерел) і просто згадками історико-культурних фактів, що автор подає до кожного розділу примітки, в яких коментує і розкриває деталі посилань. Зауважимо, що ці примітки не є чисто фактичним матеріалом, вони набувають метатекстуального значення, у тому сенсі, що автор рефлексує над власним текстом, іронізує щодо «правдивості» власної історії, акцентує її фікційну природу, як-от: «Чи все це правдиве, авторка запевнити не може, бо в часи «дельфійського оракула» не жила й <...> дельфійською «Віщою Дівою» не була! А втім, це повість, а не «доказ» чи «свідчення свідка!» [5, с. 436].

Картина, створена Наталеною Королевою, досягає художньої переконливості не в останню чергу завдяки численним деталям предметно-художньої зображальності, які почасти набувають у творі символічного значення і мають виразне функціональне навантаження. Найперше – це «келех» – чаша, в яку зібрав кров Ісуса Христа Йосиф Ариматейський і яку напружено шукає Понтій Пілат після Голгофських подій. Саме ця чаша стає для нього змістом і сенсом життя: «З’явилася мета в його житті! Схотілося жити! Жити, щоб знайти келех магів, цю єдину в світі дорогоцінність! А знайшовши, Пілат не пожаліє всього свого майна, всіх своїх сил, щоб навіки забезпечити келех <...>. Вкупі з Йосифом Ариматейським спорудять вони в неприступних горах нездобутну схованку для святого келеха <...>. Доглядатиме його пітоніса, Маріям з Магдали <...>» [5, с. 401].

Ще одним символічним образом твору є образ човна. Човен нераз фігурує в тексті як предмет перевезення людей і вантажів, він є предметною деталлю звичайного вжитку. Однак його призначення фундаментально змінюється, коли на борту з’являється «келех», і навіть після того, як послідовники Христа сходять із човна на берег, той не втрачає своєї святості: «човен, що їх привіз сюди, відплив і зник у безкраїх просторах моря <...>. Але не загинув. І, як кажуть люди, не загине, «доки морські хвилі будуть битись об береги твердої землі». Не може бо загинути човен, освячений присутністю келеха!» [5, с. 347].

Човен стає в романі знаком, що вказує на шляхи пошуку істини, яка, у свою чергу, увиразнюється за допомогою образу «осяйного келеха». Коли

Пілат нарешті побачив його, до прокуратора приходить усвідомлення марності власного існування: «Ціле своє життя шукав я Істини <...>. Тужив за нею <...>. І не знайшов! Чи, може не впізнав, коли зустрів її? <...>» [5, с. 280].

Важливе структурно-функціональне призначення предметного образу святого Грааля виявляє у своїй студії роману Ігор Набитович, який вказує на те, що він пов’язує між собою різні сюжетні лінії: «Для головного героя твору «Що є Істина?» Пілата пошук Грааля пов’язаний, як і в Марії Магдалини, зі своєрідною ініціацією, переходом (кажучи словами Мірчі Еліаде) зі стану *profanum* у стан *sacrum* <...>» [10, с. 56].

Підсумковою рефлексією Пілата щодо складності, багатозначності й незглибимості істини завершується роман Наталени Королевої: «– Що є Істина? Ні, люди добрі, я цього не знаю! Я знав лише те <...> що Істиною не є! <...>» [5, с. 451]. Хоча ці слова колишнього прокуратора, а тепер «святого Маріюса», «такого лагідного, усміхненого і завжди радісного», сповнені релятивного сумніву, назва останнього розділу твору – «Тільки людина» – відкриває достеменно авторський погляд: лише людина, з усіма її проблемами і недосконаlostями, але й зі сподіваннями та надіями, є самою істиною буття.

У такому екзистенційному погляді автора “*Quid est veritas?*” ясно вчувається новітній підхід до художньо-філософського втілення образу Понтія Пілата. Типологічну відповідність йому вбачаємо в інших творах світової літератури модерністської доби, присвячених даному сюжету. Зокрема, наочно демонструють його три оповідання Карела Чапека про Понтія Пілата: «Розп’яття», «Пілатова вечеря», «Пілатове кредо», написані в 1920-ті рр. і включені до циклу «Книга апокрифів», опублікованого 1929-го р. у складі збірки «Оповідання з другої кишені». Всі оповідання циклу мають форму діалогів Понтія Пілата з людьми, причетними до євангельських подій. Одна із центральних проблем циклу – людина і влада, якій у «Пілатовій вечері» протагоніст дає чітку, афористично висловлену оцінку: «Яка це марнота – мати владу» [19, с. 410]. В останньому з оповідань циклу – «Пілатове кредо», побудованому як діалог колишнього прокуратора з Йосифом з Арімафеї, Пілат стверджує унікальність й автономність істини, належність її кожній окремій людині (зауважимо, що в українському перекладі із чеської Кліма Забаріла вжито слово «правда»). Він «палко вірить», що «правда є, і людина пізнає її» [19, с. 413] (тут, вочевидь, варто ставити наголос на другому складі, акцентувати майбутній час виконання дії, а не на третьому, як

це зроблено в російському перекладі тексту зі словом «познаєт»). Пілат каже, що «кожен має в ній (правді – Л. К.) свою частку: і той, хто каже «так», і той, хто каже «ні», <...> правди є більше в людях, аніж у словах <...>» [19, с. 413].

Як бачимо, і в романі Наталени Королевої, і в оповіданнях Карела Чапека відкидається абсолютне право когось то не було на істину і стверджується плюралістичність, множинність істини.

Висновки. Отже, засвідчені в українській і світовій літературі кінця XIX – першої поло-

вини XX ст. різновекторні тенденції розгортання сюжету про Понтія Пілата, що включають амбівалентні оцінки його участі в подіях Святої історії, викликали до життя й зміни в поетико-стильовій парадигмі втілення даного образу. Як західно-європейські, так і українські автори вдаються до суб'єктивованого поліфонічного наратива, дискурсивно стикаючи різні погляди на відому євангельську ситуацію, насичують текст ускладненими сюжетними перипетіями, виразними метафорами, умовно-символічними деталями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Іваненко І., Львова К. Зародження проблеми «комплексу Пілата» у новозавітніх апокрифах (на матеріалі «Никодимового Євангелія», «Страстей Ісуса Христа», «Послання Пілата до Тиверія Кесаря», «Прихід Марти і Марії сестер Лазаревих до Риму і uzдоровлення кесаря Тиберія» та середньовічних легенд і переказів). Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: пам'яті академіка Леоніда Булаховського: збірник наукових праць. Київ, 2012. Випуск 19. С. 264–269.
2. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі XX ст.: монографія. Чернівці: Рута, 2000. 335 с.
3. Корниенко О. Понтий Пілат в истории культуры: трансформации осмысления (исторические свидетельства, евангельский канон, апокрифы, русская литература XX в.). Ч. 1. Біблія і культура: науково-теоретичний журнал. Випуск 8–9. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2008. С. 261–271.
4. Корниенко О. Понтий Пілат в истории культуры: трансформации осмысления (исторические свидетельства, евангельский канон, апокрифы, русская литература XX в.). Ч. 2. Біблія і культура: науково-теоретичний журнал. Випуск 13. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. С. 140–146.
5. Королева Наталена. *Quid est veritas?* (Що є істина?): історична повість. Чикаго: Видавництво Миколи Денисюка, 1961. 453 с.
6. Маковой Осип. Твори: у 2 т. Т. 1. Київ: Дніпро, 1990. 719 с.
7. Мельник Ярослава. Апокрифічні молитви: сюжети Івана Франка. Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Випуск 44. Львів, 2008. Ч. 2. С. 1–5.
8. Мельнікова Ю. Романічна проблематика християнського міфу «*Quid est Veritas?*» («Що є істина?»). Наталени Королеви: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2006. 20 с.
9. Мельнікова Ю. Рецепція образу Понтія Пілата у творах Наталени Королевої та Михайла Булгакова. Література. Фольклор. Проблеми поетики: збірник наукових праць: матеріали Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Українська література в контексті світової літератури» 15–16 травня 2002 р. Київ; Одеса: Твім інтер, 2002. Вип. 10. С. 255–263.
10. Набитович Ігор. Образ Святого Грааля в творчості Наталени Королевої. Наукові записки. Том 17: Філологія. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 1999. С. 55–57.
11. Нямцу А. Євангельська парадигма в сучасній прозі. Біблія і культура: науково-теоретичний журнал. Випуск 12. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2010. С. 37–44.
12. Нямцу А. Миф. Легенда. Література (теоретические аспекты функционирования): монографія. Черновцы: Рута, 2007. 520 с.
13. Ренан Э. История первых веков христианства: жизнь Иисуса. Апостолы. Москва: Сов. писатель, 1991. 608 с.
14. Татаринев А. Художественные тексты о евангельских событиях: жанровая природа, нравственная философия и проблемы рецепции: дисс. ... докт. філол. наук: 10.01.01; 10.01.03. Краснодар, 2006. 646 с.
15. Ткачук М. Дихотомічна структура «Вольних» та «Тюремних» сонетів Івана Франка. Слово і час. 2006. № 8. С. 40–45.
16. Тюрменко І. Наталена Королева: стан і перспективи дослідження життя та творчості. Український історичний журнал. 2010. № 3. С. 204–212.
17. Франко І. Зібр. творів: у 50 т. Т. 1. Київ: Наук. думка, 1980. 503 с.
18. Франс А. Твори: у 5 т. Т. 3. Київ: Дніпро, 1977. 576 с.
19. Чапек К. Оповідання з обох кишень. Київ: Дніпро, 1970. 480 с.